स्वाणि क्षेत्राण्युत्पद्यन्ते। तद्यथा मेषान्तस्य ज्या क्रान्तिवृत्ते कर्णः, तत्क्रान्तिज्या चङ्गाक्षितिजे भुजः। तद्वर्गान्तरपदं मेषान्तेऽहोरात्रवृत्ते कोटिः। एवं राशिद्वयस्य जत्रा कर्णः, तत्क्रान्तिज्या भुजः, तद्वर्गान्तरपदं वृषभान्तेऽहोरात्रवृत्ते कोटिः। एवं त्रिराशिज्या कर्णः, परमा क्रान्तिज्या भुजः, परमाल्पद्युज्या कोटिः। एताः कोटयश्चापकरणार्थं त्रिज्यावृत्ते परिणामिताः। त्रिज्यागुणाः स्वस्वद्युज्यया भक्तास्तासां चापानि। प्रथमं मेषोदयस्य कालः। द्वितीयं राशिद्वयस्य। तृतीयं राशित्रयस्य। अतो विश्लेषितानीत्युपपन्नम्" प्रमि०। "इदानीं प्रकारान्तरेणाह। "कोटादिराश्यन्तजकोटिजीवास्त्रिज्या २४३८ गुणाः स्वस्वदिनज्ययाप्ताः। चापीकृताः प्राग्वदधो विशुद्धाः कोटादिकानासुदयासवो वा" सि०शि०। "कोटादिराश्यन्तजकोटिजीवास्ता एकद्वित्रिराशिज्या भवन्ति १७१९।२९७७।३४३८ एतास्त्रिज्यया २४३८ गुण्याः स्वस्वदिनज्ययाः भक्ता इति यैव वृषभान्ते द्युज्या सैव कोटान्तेऽपि २२१८। यैव मेषान्ते द्युज्या सैव सिंहान्तेऽपि २२६६। कन्यान्ते द्युज्या त्रिज्यैव २४३८। आनिस्ता भाज्याः। फलानां चापान्यधोऽधः शुद्धानि कोटादीनासुदयासवः स्युर्निरक्षे वा। त एव मिथुनवृषभमेषाणामित्यर्थः। अत्रोपपत्तिः। क्रान्तिवृत्ते वृषभान्ते सूत्रस्यैकमग्रं बद्ध्वा द्वितीयमग्रं कोटान्ते निबध्यते तस्य सूत्रस्यार्धमेकराशेर्जत्रा भवति। एवं सूत्रस्यैकमग्रं मेषान्ते बद्ध्वा द्वितीयं सिंहान्ते तस्य सूत्रस्यार्धं राशिद्वयस्य जत्रा भवति। एवं मेषतुलादौ बद्धसूत्रस्यार्धं त्रिजत्रा। एता एव वृषभान्तमेषान्तमानानाऽहोरात्रवृत्तानां जत्रा भवन्ति। यतस्तत्सम्पातेषु क्रान्तिवृत्ते सूत्राणि बद्धानि। अतस्तासां त्रिजत्रावृत्तपरिणतानां चापान्तराणि कोटादिकानासुदया भवन्तीति गोले प्रदर्शयेत्"। इदानीं पुनः प्रकारान्तरेणाह प्रमि०। "मेषादिजीवास्त्रिघ्नद्युमौर्व्या २१४१ क्षुण्णा हृताः स्वस्वदिनजत्रया वा। चापीकृताः प्राग्वदधो विशुद्धा मेषादिकानासुदयासवो वा" सि०शि०। अस्योपपत्तिर्गोले कथितैव सुगमा च। अथ निष्पन्नांस्तानसूनाह। "ते ऽभ्राद्रिभूपा १६७० गुणगोऽद्रिचन्द्राः १७९२ सप्ताग्निनन्देन्दुमिता १९२७ अथैते। क्रमोत्क्रमस्थायरखण्डकैः स्वैः क्रमोत्क्रमस्थैश्च विहीनयुक्ताः। मेषादिकासुदयाः स्वदेशे तुलादितोऽमी च विलोमसंस्थाः। उदेति राशिः समयेन येन तत्सप्तमोऽस्तं सदयैति तेन" सि०शि०। अत्र प्रथमप्रकारेण प्रथमोदयो गृह्यते। द्वितीयप्रकारेण द्वितीयतृतीयौ। "अत्रोपपत्तिः। निरक्षस्वदेशार्कोदययोरन्तरं चरम्। निरक्षे स्वदेशे च मेषादिः समसुदेति मेषान्त आदौ स्वक्षितिजे तत उन्मण्डले लगति। अतश्चरखण्डोनो मेषोदयः स्वदेशोदयो भवति। एवं वृषमिथुनयोरपि। कर्क्यादौ तु चरखण्डानामपचीयमानत्वाद्दिनं तानि परिणमन्ति। तुलादौ तून्मण्डलस्याधःस्थितत्वाच्चरखण्डानि धनं भवन्ति। मकरादौ तु चरखण्डानामपचीयमानत्वादृणं परिणमन्ति। इत्यादि गोले सम्यग्वलोक्यम्" प्रमि०।

दिननिशोर्लघुत्वमहत्त्वे हेतुमाह "अतश्च सौम्ये दिवसो महान् स्याद्रात्रिर्लघुर्व्यस्तमतश्च याम्ये। द्युरात्रवृत्ते क्षितिजादधस्ये रात्रिर्यतः स्याद्दिनमानमूर्द्ध्वे। यदा समत्वं द्युनिशोर्निरक्षे नोन्मण्डलं तत्र कुजादतोऽन्यत्" सि० शि०। "क्षितिजादुपरिस्थे ऽहोरात्रवृत्तखण्डे यावान् कालस्तावान् दिवसः यावांस्तदधस्ये तावती रात्रिरिति" प्रमि०। इदानीं विशेषमाह "षट्पष्टिभागाभ्यधिकाः पलांशा यत्राथ तत्रास्त्यपरो विशेषः। लम्बाधिका क्रान्तिरुदक्च यायत्तावद्दिनं सन्ततमेव तत्र। यावच्च याम्ये सततं तमिस्रा ततश्च मेरौ सततं समार्द्धम्" सि०शि०। "यत्र देशे षट्पष्टे (६६) रधिकाः पलांशास्तत्रायं विशेषः अर्वाक्सोत्तरा क्रान्तिः (२४)यावत्कालं लम्बाधिका भवति तावत्कालं सततं दिनमेव याम्या क्रान्तिः (२४)यावत् तावत्सततं रात्रिरेव तद्यथा यत्र किल सम्प्रतिः (७०)पलांशास्तत्र लम्बो विंशतिः(२०)तत्र देशे विषुवद्वृत्तं दक्षिण क्षितिजादुपरिभागविंशत्योत्तरक्षितिजादधश्च तावत यदा रवेरुत्तरा क्रान्तिर्भागविंशतिर्भवति तदोत्तरक्षितिजे रविबिम्बमर्धोदितं भूत्वान्मध्याह्ने दक्षिणक्षितिजादुपरिस्थाद्योत्तरमण्डले भागचत्वारिंशतोन्नतं भवति तदा त्रिंशत्घटिका दिनदलम् अतोदिनं षष्टिः रात्रिः शून्यं ततो द्वितीयदिने उत्तरक्रान्तेरधिकत्वाद्रविरुत्तरक्षितिजं न स्पृशति एवं प्रतिपर्यायं परमक्रान्तिः(२४)यावदुपर्युपरि परिभ्रमति एवं मिथुनान्ते उत्तरक्षितिजादुपरिभागचतुष्टयं याति पुनस्तेनैव क्रमेणावरोहति विंशतिभागाधिका क्रान्तिर्यावत्तावत्कालं रविः सततं दृश्यः तावद्दिनमेव अनयैव युक्त्या दक्षिणगोले क्षितिजादधस्थेऽर्के सततं रात्रिरिति अतएव मेरौ षण्मासं दिनम्" प्रमि०।